

BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI. *Мактабгача таълим журнали*, 3(3).

7. Umdjon, Y., & Madina, A. (2023, April). PROFESSIONAL MOTIVATION AND ITS STRUCTURE IN THE MANAGEMENT PROCESS. In *E Conference Zone* (pp. 11-16).

8. Umdjon, Y., & Madina, A. (2023, April). PROFESSIONAL MOTIVATION AND ITS STRUCTURE IN THE MANAGEMENT PROCESS. In *E Conference Zone* (pp. 11-16).

9. Umdjon, Y., & Madina, A. (2023, April). PROFESSIONAL MOTIVATION AND ITS STRUCTURE IN THE MANAGEMENT PROCESS. In *E Conference Zone* (pp. 11-16).

10. Umdjon, Y., & Madina, A. (2023, April). PROFESSIONAL MOTIVATION AND ITS STRUCTURE IN THE MANAGEMENT PROCESS. In *E Conference Zone* (pp. 11-16).

11. Umidjon, Y., & Farangiz, A. (2023). GLOBALLASHUVNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK VA TARIXIY XUSUSIYATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 382-386.

12. Umidjon, Y., & Farangiz, A. (2023). GLOBALLASHUVNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK VA TARIXIY XUSUSIYATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 382-386.

13. Umdjon, Y., & Madina, A. (2023, April). PROFESSIONAL MOTIVATION AND ITS STRUCTURE IN THE MANAGEMENT PROCESS. In *E Conference Zone* (pp. 11-16).

14. Umidjon, Y., & Munavvar, E. (2023). O 'SMIRLARDA AGRESSIV XULQ-ATVOR SHAKLLANISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK JIHATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 391-394.

15. Umidjon, Y., & Humora, V. (2023). GENDER FARQLARNING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK TOMONLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 386-390.

## **BOLALARDA IJODKORLIKNI TARBIYALASHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI**

**Yusupov Umidjon Salim o'g'li**

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

**Ozodova Bahrinso**

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu tesizda bolalarda ijodkorlikni tarbiyalashning psixologik jihatlari yoritib berilgan, bolalarda ushbu xususiyatlarning shakllanishida oila va atrof muhitning ijtimoiy ta'sirlari haqida fikrlar keltirilgan.

**Kalit so'zlar:** Bolalik, ijodkorlik, rag'batlantirish, tasavvur, fantaziya, divergent fikrlash, mulohaza, fikr, ijodiy ong, ijtimoiy muhit, oila, ota-ona, qiziquvchanlik.

Ijodkorlik bu bolalarga o'zgacha fikrlash, yangi g'oyalarni o'rganish, muammolarni hal qilish va o'ziga xos usullarda o'zini namoyon qilish imkonini beradigan hayotiy mahoratdir. Ushbu tesizda bolalarda ijodkorlikni shakllantirish, uning rivojlanishiga hissa qo'shadigan omillarni o'rganish va erta yoshdan boshlab ijodiy fikrlashni rivojlantirish va rivojlantirish strategiyalarini muhokama qiladi.

Qiziquvchanlik ijodkorlikning asosidir. Bolalarni savol berishga, atrof-muhitni o'rganishga va amaliy tajriba bilan shug'ullanishga undash ularning qiziqishini uyg'otadi va hayrat tuyg'usini uyg'otadi. Ochiq o'yinlar, tabiatni o'rganish va turli xil tajribalar bilan tanishish uchun imkoniyatlarni taqdim etish ularning dunyoqarashini kengaytiradi va tug'ma qiziqish tuyg'usini kuchaytiradi.

Ijodkorlikni qadrlaydigan va qo'llab-quvvatlovchi muhit uning shakllanishi uchun zarurdir. Bolalar tanqiddan qo'rqmasdan tajriba o'tkazish, xato qilish va o'z fikrlarini ifoda etish uchun xavfsiz va tanqidiy bo'lmagan joyni ta'minlash ijodiy izlanishni rag'batlantiradi. Ota-onalar, tarbiyachilar va o'qituvchilar konstruktiv fikr-mulohazalarni taklif qilish, harakat va o'ziga xoslikni nishonlash va o'sish tafakkurini rivojlantirish orqali ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishi mumkin.

Tasavvur ijodkorlikni kuchaytiradi. Bolalarni xayoliy o'yinlar, hikoyalar va rolli o'yinlar bilan shug'ullanishga undash ularning aniq narsalardan tashqari fikrlash va yangi imkoniyatlarni tasavvur qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Badiiy buyumlar, liboslar va rekvizitlar kabi materiallar bilan ta'minlash xayoliy o'yinni kuchaytirishi va bolalarga o'z g'oyalarini hayotga tatbiq etish imkonini beradi.

Divergent fikrlash ijodiy fikrlashning asosiy tarkibiy qismidir. Bolalarni bir nechta yechimlarni ishlab chiqishga, moslashuvchan fikrlashga va muqobil istiqbollarni ko'rib chiqishga undash ularning muammolarni hal qilish qobiliyatini kengaytiradi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Aqliy hujum, boshqotirmalar, topishmoqlar va ochiq savollar kabi mashg'ulotlar bilan shug'ullanish turlicha fikrlashni rag'batlantiradi va bolalarni fikrlashning turli yo'llarini o'rganishga undaydi.

Ijodkorlikni rivojlantirishda badiiy ifoda muhim rol o'ynaydi. Bolalarni rasm chizish, rasm chizish, musiqa, raqs va yozish kabi san'atning turli turlari bilan shug'ullanishga undash o'zini namoyon qilish imkoniyatini beradi va ularning tasavvur qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bolalarni turli san'at turlari bilan tanishtirish, muzeylarga tashrif buyurish, spektakllarga borish, turli madaniy tajribalar bilan tanishtirish ularning badiiy dunyoqarashini kengaytiradi va ijodiy fikrlashga ilhomlantiradi.

Bolalarda ijodkorlikni tarbiyalash ko'p qirrali jarayon bo'lib, u qo'llab-quvvatlovchi muhitni, qiziquvchanlik va tasavvurni rag'batlantirishni, turli tajribalar bilan tanishishni talab qiladi. Yoshligidan ijodkorlikni tarbiyalash orqali bolalarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalari, moslashuvchanlik va muammolarni yechishda innovatsion yondashuvlar shakllanadi, bu ularga butun hayoti davomida xizmat qiladi. Ota-onalar, tarbiyachilar va o'qituvchilar ijodiy fikr yuritish uchun zarur yordam, yo'l-yo'riq va imkoniyatlarni taqdim etish orqali bolalarga o'zlarining noyob g'oyalarini qabul qilishlari, yangi imkoniyatlarni o'rganishlari va jamiyatga mazmunli hissa qo'shadigan ishonchli va ijodiy fikrlovchilar bo'lishlari mumkin.

Tuzilmagan vaqt bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish uchun zarurdir. Bepul o'yin va dam olish vaqtlarini ta'minlash bolalarga o'z qiziqishlarini o'rganish, ularning

qiziqishlariga ergashish va o'z-o'zini boshqaradigan faoliyat bilan shug'ullanish imkonini beradi. Strukturaviy bo'lmagan vaqt mustaqil fikrlashni, o'z-o'zini kashf qilishni va shaxsiy ijodiy loyihalarni rivojlantirishni rivojlantiradi.

Muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Bolalarni yoshiga mos boshqotirmalar, o'yinlar va tanqidiy fikrlashni, vaziyatlarni tahlil qilishni va yechim topishni talab qiladigan mashg'ulotlarga jalb etish ularni qiyinchiliklarga ijodiy yondashishga undaydi. Ularni an'anaviy usullardan tashqari fikr yuritishga va muqobil istiqbollarni o'rganishga undash ularning muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi.

Yakuniy natijaga emas, balki ijodiy urinishlar jarayoniga e'tibor qaratish o'sish tafakkuri va chidamliligini oshiradi. Bolalarni kashfiyot, tajriba va o'rganish yo'lini quchoqlashga undash ularga sabr-toqat, qat'iyat va tavakkal qilishga tayyorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Jarayonga jalb qilingan sa'y-harakatlar, o'sish va ijodiy fikrlashni nishonlash ularning ijodiy urinishlarini davom ettirish uchun ishonch va motivatsiyani oshiradi.

Bolalarni ijodkorlik va innovatsiyalar namunasi bo'lgan ilhomlantiruvchi namunalar bilan tanishtirish ularni ilhomlantirishi va rag'batlantirishi mumkin. Rassomlar, ixtirochilar, olimlar va tadbirkorlar kabi turli sohalardagi ijodiy shaxslarning hikoyalarini baham ko'rish bolalarga ijodkorlik turli sohalarda qo'llanilishi mumkinligini tushunishga yordam beradi. Bu namunalar duch kelgan qiyinchiliklar va to'siqlarni qanday yengib o'tganliklarini o'rganish bolalarning ijodiy izlanishlarida mustahkamlik va qat'iyat tuyg'usini uyg'otishi mumkin.

Xatolarni qimmatli o'rganish imkoniyatlari sifatida qabul qiladigan madaniyatni yaratish ijodkorlikni rivojlantirish uchun juda muhimdir. Bolalarni xatolarni yangi kashfiyotlar va o'sish uchun qadam sifatida ko'rishga undash ularga muvaffaqiyatsizlik qo'rquvini yengishga yordam beradi. Xatolarni o'rganish imkoniyati sifatida qayta nomlash orqali bolalar tavakkal qilishlari, yangi g'oyalarni o'rganishlari va qiyinchiliklarga ijodiy fikrlash bilan yondashishlari mumkin.

Bolalarda ijodkorlikni tarbiyalash ular duchor bo'lgan atrof-muhit, tafakkur va tajribalarni o'z ichiga olgan yaxlit yondashuvni talab qiladi. Qiziqish, tasavvur, tanqidiy fikrlash va tavakkalchilikni rag'batlantiradigan qo'llab-quvvatlovchi, tarbiyalovchi va rag'batlantiruvchi muhitni ta'minlash orqali ota-onalar, tarbiyachilar va o'qituvchilar ijodiy ongning shakllanishiga yordam berishi mumkin. Bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish ularni umrbod ta'lim olish, moslashish, muammolarni hal qilish va innovatsion fikrlash uchun muhim ko'nikmalar bilan qurollantiradi, ularga tez o'zgaruvchan dunyoda harakat qilish va jamiyatga mazmunli hissa qo'shish uchun kuch beradi.

Ijodkorlikni rivojlantirishda konstruktiv va qo'llab-quvvatlovchi fikr-mulohazalarni taqdim etish juda muhimdir. Harakatni maqtash, kuchli tomonlarini ta'kidlash va yaxshilash bo'yicha ko'rsatmalar berish bolalarga o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga va ijodiy qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi. O'z ishining ijobiy tomonlariga e'tibor qaratish va o'sish bo'yicha takliflarni taklif qilish orqali kattalar uzluksiz o'rganish va rivojlanishni qadrlaydigan muhitni yaratishi mumkin.

O'ynoqilik va o'yin-kulgi ijodkorlikni shakllantirishning ajralmas qismidir. Bolalarni ijodiy ishlarga o'ynoqilik, hazil va quvonch bilan yondashishga undash

ularning tavakkal qilish va noan'anaviy g'oyalarni o'rganishga tayyorligini oshiradi. Yengil va yoqimli atmosferani yaratish ochiq fikrli va xayoliy fikrlashni rivojlantiradi.

Bolalarda o'sish ongini shakllantirish ularning ijodiy rivojlanishi uchun juda muhimdir. Ularga qobiliyatlarni doimiy xususiyat sifatida emas, balki fidoyilik va harakat orqali rivojlantirish mumkinligini o'rgatish ularni qiyinchiliklarga dosh berishga va ijodiy izlanishlarida qat'iyatli bo'lishga undaydi. O'rganish va o'sish jarayonini qadrlash orqali bolalar tavakkal qilishlari va ijodiy chegaralarini oshirishlari mumkin.

Bolalarda ijodkorlikni tarbiyalash ko'p qirrali ish bo'lib, yaxlit yondashuvni talab qiladi. Qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish, qiziquvchanlik, tasavvur, tanqidiy fikrlash va o'zini namoyon qilishni rag'batlantirish, shuningdek, mulohaza yuritish, fikr-mulohaza yuritish va avtonomiya uchun imkoniyatlar yaratish orqali ota-onalar, tarbiyachilar va o'qituvchilar ijodiy ongni shakllantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish ularni doimiy o'zgaruvchan dunyoda harakat qilish, murakkab muammolarni hal qilish va jamiyatga mazmunli hissa qo'shish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va tafakkur bilan qurollantiradi. Aynan ijodkorlikni rivojlantirish orqali bolalar o'zlarining to'liq imkoniyatlarini ochib berishlari va innovatsiyalar va o'zini namoyon qilishning umrbod sayohatini qabul qilishlari mumkin.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. Umdjon, Y., & Mohira, H. (2023, April). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLADA O'ZINI-O'ZI ANGLASH JARAYONINING RIVOJLANIB BORISHI. In *E Conference Zone* (pp. 32-38).

2. Umidjon, Y., & Zilola, G. A. (2023). SHAXSLARNING O'ZIDAGI ENERGETIK QOPLAMINING PSIXOLOGIK JIHATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 304-310.

3. Umidjon, Y., & Humora, V. (2023). GENDER FARQLARNING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK TOMONLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 386-390.

4. Umidjon, Y., & Farangiz, A. (2023). GLOBALLASHUVNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK VA TARIXIY XUSUSIYATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 382-386.

5. Umidjon, Y., & Munavvar, E. (2023). O 'SMIRLARDA AGRESSIV XULQ-ATVOR SHAKLLANISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK JIHATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 391-394.

6. Umidjon, Y., & Xolida, M. (2023). YOSHLAR ORASIDAGI ZARARLI ODATLAR VA ULARNING INSON ORGANIZMIGA TA'SIRI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 397-401.

7. Umdjon, Y., & Madina, A. (2023, April). PROFESSIONAL MOTIVATION AND ITS STRUCTURE IN THE MANAGEMENT PROCESS. In *E Conference Zone* (pp. 11-16).

8. Yusupov, U., & Baxtiyorova, M. (2022). Ijtimoiy gender stereotiplar. *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar*, 1(1), 452-455.
9. Yusupov, U., & Baxtiyorova, M. (2022). Ijtimoiy gender stereotiplar. *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar*, 1(1), 452-455.
10. Umdjon, Y., & Mohira, H. (2023, April). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLADA O'ZINI-O'ZI ANGLASH JARAYONINING RIVOJLANIB BORISHI. In *E Conference Zone* (pp. 32-38).
11. Umidjon, Y., & Zilola, G. A. (2023). SHAXSLARNING O'ZIDAGI ENERGETIK QOPLAMINING PSIXOLOGIK JIHATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 304-310.
12. Umidjon, Y., & Humora, V. (2023). GENDER FARQLARNING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK TOMONLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 386-390.

## **BOLALARNING MAKTABGA TAYYORGARLIGINI PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI**

**Adilova Madina Shamsidinovna**

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

**Annotatsiya:** Maqolada bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda talab qilinadigan asosiy jihatlar nimalardan iborat ekanligi haqida gap ketadi. Maktab hayoti bolalarga yangi bir dunyoni ochib beradi, bu davrida bolalarning asosiy faoliyatlari o'zgaradi, maktab ta'limiga tayyorlash muammolari, tayyorlashning jismoniy, shaxsiy (ruhiy), aqliy, maxsus tayyorgarlik bosqichlari haqida so'z yuritiladi.

**Kalit so'zlar:** nutq, maktabga tayyorlov, jismoniy, shaxsiy (ruhiy), aqliy, maxsus tayyorgarlik, didaktik tamoyillar, hissiy sezgirlik, idrok qilish.

Bugungi kunda har bir sohada tub o'zgarishlar ko'rilmoqda va bu o'zgarishlarni eng katta qismini ta'limda ko'rishilmoqda. Yurtimizda ochilgan va eng so'ngi zamonaviy o'quv qurollari bilan taminlangan maktablar yoqqol bunga misol bo'la oladi. Maktabga borish bolalarning hayotida juda katta voqeadir. Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta'limiga o'tishi hamisha uning hayoti, axloqi, qiziqishi va munosabatlarida anchayin jiddiy o'zgarishlarni yuzaga chiqaradi. Shuning uchun bolani maktabga tayyorlashda yani tayyorgarlik ko'rilayotganda kattalar tamonida beriladigan tushunchalar to'g'ri yetkazilishi kerak bu juda katta ahamiyatga egaligini anglashi kerak, bolalar uchun ilk tasurotlar maktab haqida ular borayotgan boxchalarda beriladi va qiziqtiriladi lekin har biro ta-ona bu bilan qanotlanib qolmasdan o'zi ham tushuncha berishi zarur va maktab bola uchun sevimli maskan bo'lishi haqida, o'qituvchilar esa uning uchun muhim inson ekanligini anglatishi kerak. Shuni ham unitmasligimiz kerakki ortiqcha aytilgan narsalar ham yani maktabga bolani qiziqtirish maqsadida yo'q narsalarni ham maktabda bordayin tassavur qildirib bolani